

שיכרון סיני

מצב דאעש בסוריה ובעיראק, ומדינה
אסלאמית העסוקה בשרידותה,
עלולים לדרבן את "מחוז סיני" של
דאעש להפוך לרלוונטי יותר ולבצע
פיגועי ראוה גדולים

לוחם דעאש באימון סיני על רקע הצמח "שיכרון
סיני" (אילוסטרציה). המתבונן בשיכרון, צמח
הגדל בנגב ובסיני, יתרשם כוודאי ממראהו היפה
ומפרחיו הצבעוניים. ואולם, מראהו התמים מטעה

סא"ל (מיל') ניב סופר, משרת במילואים באית"ן
(היחידה לאיתור נעדרים) בעוצבת הגליל

בית המקדש). בנובמבר 2014 הכריז הארגון על נאמנותו למדינה האסלאמית (דאעש), נשבע אמונים למנהיגו אברהם אבו בכר אל-בע'דאדי ושינה את שמו ל"ולאית סינא" (מחוז סיני). על-פי ההערות, מונה הארגון כאלפיים פעילים, ומורכב מבדואים מקומיים מצפון סיני, מאזרחים מצרים חברי ארגון האחים המוסלמים ומסלפים קיצוניים או אסירים שנמלטו לאחר נפילת שלטון נשיא מצרים מוחמד מורסי ב-2013. כמו כן פעילים בארגון פלסטינים ואנשי חמאס מעזה, וכן זרים בוגרי מלחמות דאעש מעיראק, מתימן, מלוב ומסוריה.

התכנית האסטרטגית שאימץ הארגון מבוססת על הספר "ניהול הפראות"³ מבית היוצר של דאעש בעיראק. מדובר בתכנית סדורה המורכבת משלושה שלבים: התשה וכאוס, לחץ צבאי בשטח גדול, ולבסוף - כיבוש וניהול השטח כמדינה. הארגון שואף להפיל את שלטונו של נשיא מצרים כיום עבד אל-פתאח אל-סיסי, ולהקים ח'ליפות אסלאמית במצרים במקום המשטר הנוכחי. להשגת המטרה כל הדרכים כשרות: פגיעה בתשתיות אסטרטגיות (צינורות הגז), בסמלי שלטון (תחנות משטרה, בנייני ממשל) ובתירות (הפלת מטוס הנוסעים הרוסי באוקטובר 2015), חיסול ממלאי תפקידים (קצינים, שרים, שופטים, חיילים ושוטרים) ושימוש בטרור כלפי התושבים הבדואים החשודים בעיניהם כמשתפי פעולה עם המודיעין המצרי או עם ישראל. מאז 2014 נהרגו על-ידי לוחמי הארגון למעלה מ-800 אנשים, כמחציתם אזרחים. כמו כן מקיים "מחוז סיני" קשרים הדוקים עם חמאס בעזה. בתמורה להעברת אמצעי-לחימה לרצועת עזה מקבל הארגון אימונים והכשרה צבאית, טילים מתקדמים וסיוע רפואי.⁴

איום במרחב האווירי טילי נ"מ כשוברי שווין

לטרור יש השפעה ישירה על נתיבי האוויר האזרחיים בעולם. כל טיסה בין-לאומית מעל אזור מלחמה או שטח ללא מדינה היא מסוכנת. הימצאות טילי נ"מ מתקדמים בידי ארגוני הטרור מדירה שינה מגורמי הביטחון המערביים מחשש שייעשה בהם שימוש להפלת מטוסי נוסעים בגובה נמוך, בהמראה או נחיתה, סמוך לשדות התעופה. בידי ארגוני טרור נמצאים טילי כתף מונחי חום. בריאיון לעיתון TheMarker אמר עדי דר, מנכ"ל אל-אופ: "אלה טילים פשוטים להפעלה, והם מאוד חכמים. הם 'נעלים' על החום של המנוע של המטוס ולכן קל להם לפגוע. מטוסי הנוסעים אטיים ביחס למטוסים צבאיים, יש להם מנועים גדולים שקל להינעל עליהם, הם ממריאים בכבדות וקל מאוד למי שיושב בפתח של שדה תעופה לכוון באטיות ולשגר. ברגע שהטיל ננעל הוא רץ למנוע המטוס וסיכויי הפגיעה גבוהים מאוד."⁵

המתבונן בשיכרון, צמח הגדל בנגב ובסיני, יתרשם בוודאי ממראהו היפה ומפרחיו הצבעוניים. ואולם, מראהו התמים מטעה: זהו אחד הצמחים המסוכנים והרעילים במדבר. הוא מכיל אלקלואידים הגורמים להזיות. הבדואים נוהגים להשתמש בו לשיכון כאבים, אך גם כדי לסמם אויבים או להרעילם. גם השקט הקסום של המדבר, החופים הזהובים והים הצלול יכולים להטעות. בחצי-האי סיני

נוצר שילוב מסוכן שכולל שטח ללא שלטון, אוכלוסייה ענייה וממורמרת, פעילות פלילית ענפה, זמינות רבה של אמצעי לחימה והתבססות של ארגוני טרור אסלאמיים קיצוניים.

יעילותו של ארגון הטרור דאעש בחצי-האי סיני ונועזות הפעולות הצבאיות שהוא מתכנן ומבצע הן עדויות נוספות לאויב המסוכן הנמצא מעבר לגדר. בשלב הזה הארגון מתמקד במאבק מול ממשלת מצרים וכוחות הביטחון שבאזור, אך בעבר פעל גם נגד ישראל. ההצלחות האחרונות של צבא מצרים והחלשתו של הארגון

מעוררים חשש כי המגמה תוביל לשינוי אסטרטגי שיגרום לפתיחת חזית נגד ישראל בניסיון להשפיע על יחסי ישראל-מצרים.¹ בהשראת דפוסי הפעולה של לוחמי המדינה האסלאמית בעיראק ובסוריה, ובשיתוף פעולה עם חמאס בעזה, ייתכנו פיגועים באמצעות רקטות, מארבים, מכוניות תופת, חטיפות ופיגועי ראוה. פיגוע משולב במרחב הוא איום מסוכן, שמטרתו להטיל פחד ואימה, לעורר הדים בין-לאומיים ולפצות על הכישלונות הצבאיים עם השתלטות כוחות צבא עיראק על חלקים מהעיר מוסול, ועל הנכסים שהפסיד בשטחי הענק שכבש בעיראק ובסוריה. עניינו של המאמר הזה הוא באיומים החדשים הנשקפים מחצי-האי סיני באוויר, בים וביבשה, במציאות המשתנית באזורנו.

"מחוז סיני" של דאעש

במרחב אל-עריש-רפיח שבצפון חצי-האי סיני פועל ארגון סלפי קיצוני המפגין יכולות לחימה ושרידות מרשימות. הארגון ממקד את פעילותו נגד ממשלת מצרים, הצבא המצרי, כוחות הביטחון והמשטרה בהיקף של למעלה מעשרה פיגועים בחודש, חלקם גדולים, מורכבים וקטלניים.²

ההתקפות האלה בוצעו על-ידי ארגון טרור קטן ומסוכן, שהחל לפעול במצרים במהפכת 2011, ונקרא אז "אנצאר בית אל-מקדס" (לוחמי

מנגנון ההברחות של אמצעי-הלחימה לרצועת עזה התבסס בעבר על מימון והספקה איראניים, אך בעקבות הפלת משטרו של מעמר קדאפי בלוב ב-2011 חלה פריחה מחודשת ממקור בלתי צפוי: מחסני הנשק של הצבא הלובי נפרצו ונגנבו מהם כלי נשק רבים, כולל טילי נ"ט ונ"מ רוסיים, חלקם איכותיים.⁶ מחירו של טיל כתף גנוב בלוב מסוג SA-7 הוא 5,000-7,000 דולר, ואילו מחירה של רקטת גראד הוא כ-1,000 דולר בלבד. באמצעות רשתות של מבריחים בדואים הועברה הסחורה בחשאי דרך מצרים לצפון סיני, ומשם במנהרות לידי חמאס ברצועת עזה. חלק נמכר לארגוני טרור באפריקה, וחלק הוטרם במחסני אמצעי-הלחימה בדואיים בצפון סיני.

כבר בדצמבר 2011 זיהתה ארצות-הברית את הסכנה שבזליגת הנשק ממחסני הצבא הלובי לשוק השחור, וניהלה משא-ומתן עם ממשלת לוב החדשה במטרה לסייע בבלימת הפצתו. לתכנית הוקצה סכום של כ-40 מיליון דולר במטרה לתעד, לתפוס, לאבטח ואף לרכוש חזרה⁷ טילי נ"מ גנובים מסוחרים וממבריחים. ב-2013 הוקמה בחסות סוכנות הביון המרכזית חברה דרום אפריקנית שרכשה כ-1,500 טילי נ"מ שמקורם בלוב. במאי 2016 התפרסם כי גם ממשלת בריטניה פועלת בלוב באמצעות הכוחות המיוחדים, ורוכשת טילי נ"מ.⁸

יעילותו של ארגון הטרור דאעש בחצי-האי סיני ונועזות הפעולות הצבאיות שהוא מתכנן ומבצע הן עדויות נוספות לאויב המסוכן הנמצא מעבר לגדר

גורמי ביטחון מערביים מעריכים שערב המהפכה היו במחסנים של צבא לוב כ-20,000 טילי כתף נ"מ, אך אף אחד לא יודע את המספרים האמיתיים - גם לא הממשל הלובי. כ-5,000 מהם נורו או הושמדו, כ-5,000 נוספים נותרו בידי השבטים המקומיים וכ-5,000 טילים אותרו ואובטחו על-ידי ארצות-הברית וכוחות נאט"ו בלוב. מכאן שכ-5,000 הטילים החסרים עשו את דרכם לשוק השחור,⁹ חלק מהם לסיני ולרצועת עזה.

איומים ממחשבה למעשה

חברות תעופה אינן אוהבות סכנות, גם לא הנוסעים שלהן. לכן יש חברות תעופה בין-לאומיות שאינן טסות עוד לסיני או בנתיבים מעל שטח סיני,¹⁰ וכן מעל שטחי סוריה, עיראק, לוב, תימן ועוד; חברות אחרות מקפידות על ההנחיה שלא לטוס מעל האזור הזה מתחת לגובה של 25 אלף רגל.¹¹ בהטמנת פצצה בתא המטען של מטוס, כנראה על-ידי אחד מעובדי נמל התעופה, הגדיל דאעש עוד יותר את האיום על התעופה בחצי-האי סיני: לא רק המרחב האווירי אינו בטוח עוד, מעתה גם נמלי התעופה אינם בטוחים.

איומים על המרחב האווירי בסיני וברצועת עזה נמשכים כמה שנים:

- באפריל 2010 איתר צבא מצרים כ-100 טילי נ"מ במחסן אמל"ח גדול, ששימש מבריחים על ציר ההברחות לעזה בצפון חצי-האי

סיני באזור העיר נחל.

- ב-26 בספטמבר 2011 דווח כי כוחות הביטחון המצריים גילו, הודות למידע מודיעיני שקיבלו ממקורות מערביים, מצבור של טילי נ"מ מתקדמים מדגם SA-24 שהיו מיועדים להברחה לרצועת עזה.
- ב-15 במרס 2012 חשפו כוחות הביטחון המצריים בסיני טילי נ"מ ואמצעי-הלחימה נוספים שהיו מיועדים לחמאס: במרכז חצי-האי סיני באזור העיר אל-מנמי התגלה מצבור של 100 טילים, ובמחסן בכפר אל-חסנה נחשפו 90 טילי נ"מ נוספים מוכנים להברחה.
- במאי 2012 גילו כוחות של הצבא המצרי, שפעלו למיגור הטרור בצפון סיני, חמישה מחסנים של אמצעי-הלחימה שבהם נמצאו 82 טילי נ"מ. מאוחר יותר באותו החודש נתפס על כביש החוף המצרי בין אלכסנדריה לפורט סעיד משלוח שכלל בין היתר 120 טילי נ"מ בדרכם לסיני ולעזה.
- באוקטובר 2012 דווח לראשונה כי טיל מסוג SA-7 ("סטרלה") נורה מדרום רצועת עזה לעבר מסוק של חיל האוויר הישראלי.¹² הטיל החטיא ולא נגרם נזק.
- החל מ-2013 דווח על ירי מסיבי של טילי נ"מ גם בחצי-האי סיני נגד מסוקי האפאצ'י של חיל האוויר המצרי. בנוסף דווח על הפלות של מסוקים.
- ב-24 ביולי 2013 דווח כי במתקפה של חמושים על עמדות הצבא המצרי באזור אל-עריש נעשה שימוש בירי טילי נ"מ מסוג SA-7.
- ב-25 בינואר 2014 פרסם דאעש סרטון ברשת¹³ שבו נראית הפלת מסוק אפאצ'י מצרי בטיל קרקע-אוויר.
- ב-1 ביולי 2015 דווח ממקורות מצריים כי במתקפת דאעש בשיח' זויד נעשה שימוש נרחב בטילי נ"מ בניסיון לפגוע במסוקי חיל האוויר המצרי ששייעו לכוחות הקרקע.
- ב-23 באוגוסט 2015 דווח כי מטוס נוסעים בריטי של חברת Thomson Airways, ועליו 189 נוסעים, שהיה בדרכו מלונדון לקראת נחיתה בשדה התעופה הבין-לאומי בשארם אל-שיח', הצליח לחמוק ברגע האחרון מפגיעת טיל שהיה במרחק של 300 מטרים ממנו בלבד. לנוסעים לא נאמר דבר. חברת התעופה טענה שאין המדובר בניסיון להפיל את המטוס, אלא בטיל שנורה במסגרת תרגיל של צבא מצרים.¹⁴
- ב-31 באוקטובר 2015 התרסק מטוס איירבוס בטיסה 9268 של חברת מטרופוליס בקו שארם אל-שיח' - סנט פטרבורג בטיסה מעל חצי-האי סיני. במטוס היו 217 נוסעים ושבעה אנשי צוות. בשעה 5:51 המריא המטוס משדה התעופה הבין-לאומי בשארם אל-שיח', ונעלם ממסכי המכ"ם בשעה 6:20. המטוס התפרק באוויר, ושרידיו נמצאו על-ידי מטוס של חיל האוויר המצרי באזור אל-עריש. כל 224 נוסעי המטוס נהרגו ולא היו ניצולים.¹⁵ "מחוז סיני" הודיע כי הטמין פצצה במטוס, אך מצרים ניסתה להכחיש וזאת מחשש לפגיעה אנושה בתיירות. בנובמבר 2015 הודיעה רוסיה רשמית כי בחקירה נמצאו שרידי חומר נפץ בשברי המטוס וכי אכן הוטמנה פצצה בתא המטען.
- גם נמל התעופה הבין-לאומי רמון עלול להיות נתון לאיום של טרור. נמל התעופה, שצפוי להיפתח במהלך שנת 2017 במרחק 19 ק"מ מאילת, כולל מסלול המראות ונחיתות באורך 3.6 ק"מ, 29 עמדות

מורד סורי נושא טיל קרקע-אוויר SA7. בעקבות הפלת משטרו של מעמר קדאפי בלוב ב־2011 חלה פריחה מחודשת ממקור בלתי צפוי: מחסני הנשק של הצבא הלובי נפרצו ונגנבו מהם כלי נשק רבים, שחלקם הגיעו למורדים בסוריה

לחניית מטוסים ובית נתיבות ענק בשטח כולל של 35 אלף מ"ר המיועד לשרת למעלה משני מיליון אנשים בשנה. לדעת גורמים ביטחוניים, העובדה שמסלוליו נמצאים במרחק של 300 מטרים מן הגבול עם ירדן היא נקודת תורפה. זאת על אף שמערכת הביטחון הורתה על התקנת מערכות הגנה נגד טילים במטוסים הטסים לאילת: "במידה וגם בית המלוכה הירדני יתערער, ולא מדובר בתסריט דמיוני, השדה בתמנע עלול להתגלות כהשקעת ענק מיותרת", טען גורם בטחוני. "לא רק שההמראות והנחיתות בתמנע יהיו נתונות לחסדי הבקרה האווירית הירדנית, רק המטוסים הישראליים יהיו מצוידים במערכת הגנה מפני טילי כתף, ורק הם יוכלו לנחות בתמנע ולהתגונן מפני מחבלים היושבים בירדן".¹⁶

איום במרחב הימי

כלי שיט הם יעד קל יחסית לקבוצות הטרור. הם נעים לאט, לבד, במקומות מבודדים ובנתיבים קבועים. הם הופכים למטרה נוחה עוד יותר בעגינה בקרבת החוף. ניתן לפגוע בספינה מרחוק באמצעות טיל, סירת נפץ בשלט רחוק, מוקש ימי או צוללנים. השתלטות על ספינות נוסעים וחיטפת נוסעיה מסוכנת יותר, ועלולה להתבצע באמצעות סירות מהירות, צוללנים או באמצעות נוסעים מתחזים. להבדיל מתופעת הפיראטיות - חטיפת כלי שיט וצוותיהם לשם הפקת רווח כלכלי - מטרת הטרוריסטים היא חטיפה המיועדת לשרת את האידיאולוגיה של הארגון. לפיכך, לדגל הספינה אין משמעות, אך הלאום של נוסעי הספינה קריטי לקידום מטרותם.

במרחב הימי של סיני אירעו בשנים האחרונות כמה תקיפות של כלי שיט על-ידי דאעש:

- ב־14 בנובמבר 2014 הצליחו פעילי דאעש להשתלט בכוח על ספינת טילים (סטי"ל) מצרית בים התיכון סמוך לתעלת סואץ לאחר יציאתה מנמל דומיאט שבצפון המדינה.¹⁷ הספינה הותקפה משלוש סירות בלב ים, נחטפה, חמישה חיילים נהרגו ושמונה מאנשי צוותה נותרו בחזקת נעדרים. חיל הים המצרי הזניק ספינות למרדף, והספינה נפגעה ונוטלה. בסיוע מסוקים הותקפו גם שלוש הסירות שסייעו בתקיפת הסטי"ל. חלק מן התוקפים נהרגו, ו־32 פעילים נעצרו. על-פי הודעת אחד מדוברי המדינה האסלאמית, המטרה הייתה לתקוף ספינה ישראלית באמצעות הסטי"ל המצרי ולחטוף אותה במטרה לנהל משא ומתן לשחרור אסירים פלסטינים בישראל.

- ב־16 ביולי 2015 נורה על-ידי אנשי דאעש טיל נ"ט מונחה מתקדם מסוג קורנט מחוף הים צפונית לרפיח לעבר ספינת משמר חופים מצרית¹⁸ מסוג "סוויפטשיפס". זוהי ספינת אלומיניום מהירה (30 קשר), שאורכה 35 מטרים. בעת הפגיעה עגנה הספינה מחוברת למצוף ("בויה") במרחק של 4-3 ק"מ מן החוף, מה שהפך אותה למטרה נייחת. מהירי המדויק נהרסה הספינה, וכמה חיילים נהרגו. מצילומים שהופצו על-ידי אנשי התעמולה של דאעש ברשתות החברתיות נראה הטיל במעופו, וכן מתועדת הספינה עולה באש לאחר הפגיעה.¹⁹

האירועים האלה, בין היתר ירי טיל נ"ט מתקדם, שהופעל עד אז נגד רק"ם בלבד ושנורה באירוע הזה לעבר מטרה ימית, מצביעים על עליית מדרגה ביכולתו המבצעית של הארגון²⁰ ומציבים איומי ים-ים וים-חוף חדשים על נתיבי השיט המסחריים, על קידוחי הגז בים ועל כלי השיט של חיל הים הישראלי.

במרס 2016 ביצע חיל הים הישראלי, בשיתוף כוחות נוספים, תרגיל מסכם בזירת ים סוף,²¹ ותרגיל בין היתר השתלטות על כלי שיט ישראלי שנחטף מול חופי אילת על-ידי פעילי דאעש מסיני. קצין בכיר בחיל הים הסביר: "יש התגברות של האיומים הללו בשנה האחרונה. אפשר לראות זאת גם בפרסומים האחרונים מסיני, וגם באירוע הפלת המטוס הרוסי. לכן התגובה שלנו צריכה להיות מהירה גם בממשק עם כוחות המשטרה ומד"א של אילת. יש גורמים של דאעש שמתבססים בזירה הזו".²²

איום במרחב היבשתי חטיפה בקבלנות משנה

חצי-האי סיני משתרע על פני כ־61 אלף קמ"ר; השטח מדברי והררי. חיים בו כ־602 אלף תושבים בדואים תחת השלטון המצרי - רובם בדלות ובעוני. זהו שטח הפקר, שאין בו שלטון של מדינה. חוסר המשילות, ההזנחה, האבטלה ורגשות הקיפוח באזור הזה הם קרקע נוחה לתמיכה בארגוני הטרור מצד האוכלוסייה המקומית, לגיוס פעילים, לקבלת סיוע ואספקה, ליכולת של תנועה חופשית באזור ולמציאת מסתור. 26 שבטים בדואיים נמצאים בחצי-האי סיני - 13 בחלק הצפוני סיני ו־13 בחלק הדרומי. השבטים בדרום סיני מתנגדים לטרור ומשתפים פעולה עם המודיעין המצרי, ואילו השבטים בצפון סיני משתפים פעולה עם ארגוני הטרור. בולט בהם שבט הסווארקה שהוא בעייתי ומסוכן. אוכלוסיית מונה כ־10,000 אנשים, מהם כ־2,500 לוחמים. בני השבט מתגוררים בין עזה לאל-עריש ועוסקים בהברחות מכל הסוגים: סחר באמצעי-לחימה, בבני

לוחם קומנדו של חמאס בחוף עזה. ירי טיל נ"ט מתקדם, שנורה לעבר מטרה ימית, מצביע על עליית מדרגה ביכולתו המבצעית של ארגון הטרור. הטיל המתקדם מטיל אימוי ים-ים וים-חוף חדשים על נתיבי השיט המסחריים, על קידוחי הגז בים ועל כלי השיט של חיל הים הישראלי

לאיסוף מודיעין יעיל, בעיקר ביומינט (באמצעות סוכנים) וסיגניט (באמצעות האזנות).

אית"ן (היחידה לאיתור נעדרים בצה"ל) מתרגלת במסגרת קורס קציני אית"ן תרחישים שונים, בהם חטיפת חיילי צה"ל בקרבת הגבול על-ידי פעילי דאעש מסיני. בתרגיל מסכם שנערך בדרום בנובמבר 2015²⁶ הוקפצו כוחות אית"ן לזירת אירוע שבה נפגע לכאורה טנק צה"ל אשר ביצע תצפית באזור הגבול; כל אנשי הצוות נעדרים ויש חשש שנחטפו. התרחיש כלל ממצאים שנאספו על-ידי אנשי היחידה בשטח הצביעו על תקיפה משולבת של חמושים מעבר לגבול, על ירי נ"ט ומקלעים, על חדירה לתוך שטח ישראל ועל חטיפת חיילים פצועים לתוך שטח סיני.

איום קונקרטי גבוה מאוד

באפריל 2010 נפוצו שמועות על חטיפת ישראלי בסיני, וראש המטה למלחמה בטרור דאז תא"ל ניצן נוריאל יצא בהודעה חריגה: "אנו לא פועלים על סמך שמועות, אלא על סמך מודיעין. מתוך החומר המודיעיני הקיים, שבו שיתפנו גם את מצרים והם פועלים בעניין, אכן פועלת חוליה פעילה שמטרתה לחטוף ישראלים ולהעבירם לעזה. [...] הצטבר מידע מודיעיני חדש ועדכני שמצביע על כך שחוליית מחבלים השלימה הכנותיה, סימנה לעצמה יעד, קיבלה אישור והיא מבצעת או בדרכה לביצוע. קשה לדעת אם היא בדרכה או בתנועה לאזור, או אם כבר ביצעה את הפעולה. [...] לא משנה מי הארגון שאליו משתייכת חוליית המחבלים, שעל-פי המודיעין שלנו עלולה לבצע חטיפת ישראלי בסיני, להערכתנו, זה ארגון מופעל-חמאס, כלומר, החשש הוא שבסופו של דבר הישראלי שייחטף עלול להיות מוברח לעזה דרך המנהרות ברפיח".²⁷

באתר המטה ללוחמה בטרור פורסם: "ממידע שברשותנו עולה כי ארגוני הטרור ברצועת עזה וגורמים נוספים ממשיכים לפעול ביתר שאת לביצוע פיגוע טרור, בדגש על חטיפה, נגד יעדים ישראלים השוהים בסיני בטווח הזמן המידי. המטה ללוחמה בטרור קורא לכל הישראליים השוהים שם לצאת לאלתר מהאזור ולשוב לארץ. כמו כן, מבקש ממשפחות הישראליים השוהים בסיני ליצור קשר עמם

אדם (בשיתוף עם שבט תהאיייה השכן) ובסמים. כמו כן הם עוסקים בהפעלת מנהרות מסיני לרצועת עזה.²³

הפעילויות של השבט הזה הפכו אותו לעשיר ביותר בחצי-האי סיני; הכנסותיו נאמדות במאות מיליוני דולרים בשנה. בני השבט מגנים בקנאות רבה על הכנסותיהם באמצעות אמצעי-הלחימה הרבים שברשותם, ואפילו השבטים הבדואיים האחרים חוששים להתמודד עמם. כוחות הביטחון המצריים בסיני הם איום ממשי מבחינתם, והם משיבים מלחמה בדרכים הבאות: פיצוצים של צינורות הגז לישראל ולירדן, פגיעה בתחנות משטרה ופעולות טרור נוספות. הם מכירים היטב את השטח ואת צירי התנועה, ומקיימים שיתוף פעולה הדוק עם גורמים בחמאס ועם גורמים אסלאמיים קיצוניים בסיני. כל אלה מסייעים להם בניסיון להחזרת השליטה שלהם בהברחות. מבחינתם, אין להם מה להפסיד. הם נלחמים על פרנסתם וקיומם.

ניתן להעריך שחטיפת חייל או אזרח ישראלי בסיני תתוכנן על-ידי חמאס או על-ידי ארגון טרור אסלאמי אחר בעלי מוטיבציה ויכולת לבצע בהצלחה פיגוע ראווה נגד ישראל, אולם את החטיפה עצמה יבצעו בדואים מצפון סיני. הבדואים, שכבר צברו לא מעט ניסיון בפיגועים נגד חיילים מצרים,²⁴ בחטיפות של אזרחים, אנשי ביטחון ותיירים, סייעו בעבר גם לביצוע פיגועי טרור בסיני נגד ישראלים.²⁵ הם מכירים היטב את השטח, וקיבלו סיוע מן האוכלוסייה המקומית. בעבור הבדואים מדובר בחטיפה כלכלית - תמורת כסף - והם ידרשו מטבע הדברים תשלום גבוה. את החשבון ישלמו האיראנים באמצעות נציגים של משמרות המהפכה באזור.

מבחינת ארגוני הטרור, קניית חטוף ישראלי מחוטפים בדואים בסיני הוא בבחינת חטיפה בקבלנות משנה. שיטה כזאת ללא ספק נוחה יותר בעבורם, שכן כך הם חשופים לסיכון נמוך ומעלים את סיכויי ההצלחה של הפעולה.

על אף ההצלחות של מצרים בתקופה האחרונה במערכה למיגור הטרור בסיני, עדיין מתבצעות בשטח התקפות רבות, חלקן משולבות ומורכבות בסד"כ של עשרות, ולעיתים של מאות, פעילי טרור. לכוחות הביטחון המצריים אין מידע עליהן, ואין ביכולת לתת התרעות לסיכולן. הדבר מצביע על חולשה של ממש בכל הנוגע

(ששבע מהן שותפות גם בכוחות הקואליציה נגד דאעש), התומכות למעשה בשלטונו של נשיא מצרים עבד אל-פתאח אל-סיסי.³¹

סיכום

בחודשים האחרונים ניכרת ירידה ביכולתו של הארגון להוציא לפועל פיגועים מורכבים, והדבר מעיד על המהלומות שספג מן הצבא המצרי בהתקפות ממוקדות, בעיקר מן האוויר.³² מצרים פועלת, ותמשיך לפעול, בנחישות נגד ארגוני הטרור מסיני וחמאס בעזה,³³ אך הסיבה לכך אינה אהבת ישראל אלא חשש אמת מפיגועי ביציבות שלטונה. במקביל נמשכות התקפות כוחות הקואליציה וחיל האוויר הרוסי על כוחות דאעש בסוריה ועיראק ונראה שהמדינה האסלאמית עסוקה בשרידותה, ו"מחוז סיני" של דאעש נהפך לאחרונה לרלוונטי פחות.

השבטים בדרום סיני מתנגדים לטרור ומשתפים פעולה עם המודיעין המצרי, ואילו השבטים בצפון סיני משתפים פעולה עם ארגוני הטרור

דווקא משום כך ייתכן שהארגון ינסה להוכיח את הרלוונטיות שלו ואת יכולתו המבצעית בביצוע פיגועי ראווה גדולים.

הארגון קושר בין הצלחות הצבא המצרי נגדו בסיני ובין ישראל המסייעת לו לטעתנו. הצהרותיו האחרונות היו: "היודים, חכו לנו. העונש שהכנו לכם הוא קשה", או "היהודים לא יישארו בפלסטין, נהפוך אותה לקבר ליהודים",³⁴ והן מכשירות את הקרקע לפתיחת חזית נגד ישראל. הארגון, המבוסס על אסלאם קיצוני, פונה לאחיו המאמינים המוסלמים ולפטרונים כחלק מן התעמולה נגד היהודים וישראל.

הצבא המצרי מתקשה עדיין לסכל את פעולות הטרור בחצי האי סיני, שגורמות לאבדות כמעט מדי יום. כל זאת על אף שישאל העניקה לצבא המצרי מרחב תמרון רחב ואישרה בתיאום מלא עמו הכנסת כוחות איכותיים חמושים לסיני - בניגוד מוחלט להסכם השלום. ההסכם הזה מונע מישראל ליזום ולהגיב בשטח הריבוני של מצרים במקרה של פיגוע או חטיפה. במקרה של חטיפת ישראלי במצב הזה ישראל תהיה במידה רבה חסרת אונים. הסיכויים שצבא מצרים יצליח לסכל בעצמו את החטיפה או לאתר את החטוף קלושים מאוד. ישראל תראה אז במצרים בראשותו של אל-סיסי את האחראית הבלעדית לשלום החטוף ולהחזרתו.

פיגועי טרור או חטיפה מסיני אינם תרחיש דמיוני, ומטרתו של המאמר הזה היא להצביע על כך שקיימים שני התנאים ההכרחיים לביצועם: מוטיבציה ויכולת מבצעית. מבחינת דעש נותר רק לבחור את המקום, הזמן והמטרה.

ההערות למאמר הזה מתפרסמות באתר הוצאת מערכות.

ולעדכנם באזהרת מסע זו. בנוסף, המטה ללוחמה בטרור ממליץ בתוקף לכל אלה המבקשים לצאת לסיני להימנע מלעשות זאת.²⁸ ב-24 בינואר 2017 פרסם המטה ללוחמה בטרור אזהרה ברמה הגבוהה ביותר - "איום קונקרטי גבוה מאוד". בין היתר נכתב באזהרה: "ממידע שברשותנו עולה אפשרות לפיגועי טרור באזור סיני נגד יעדי תיירות, החל מטווח הזמן המיד. מדובר בזירה בעלת רמת איום גבוהה ומתמשכת. עם זאת מבקשים לחדד את תשומת הלב לימים הקרובים, בזיקה ל-25 בינואר, אשר מהווה מועד לאזכור המהפכה במצרים בשנת 2011, סביבו בוצעו פיגועים בשנים קודמות".²⁹ כאשר העלות של חופשה בבית מלון אילת היא אלפי שקלים, והעלות של חושה זוגית על קו המים היא 100-200 שקלים ללילה, אין זה מפתיע שהתעלמות הישראלים מאזהרות המסע לסיני בתקופה האחרונה רק גברה. הנתונים בשטח מצביעים על תנועה ערה של נופשים ישראלים לעבר חופי סיני. על-פי נתוני רשות שדות התעופה, במהלך חופשת סוכות האחרונה ובסוף השבוע שקדם לה (אוקטובר 2016), חצו את מעבר הגבול בטאבה לסיני כ-20 אלף ישראלים - עלייה של 22% ביחס לאותה תקופה בשנה שלפני כן.

הכוח הרב-לאומי בסיני

בשונה מכמה מדינות אפריקניות, בהן סודאן, סומליה וניגריה, שבהן מתבצעות חטיפות רבות של אזרחים זרים למטרות כופר, נושאי דרכונים זרים בחצי האי סיני הם יעד מועדף לחטיפות פוליטיות. התמורה לשחרור החטופים אינה כספית, ומטרתה לאלץ את ממשלת מצרים, ובעקיפין ממשלות זרות שנתניהן נחטפו, באמצעות סחיטה, לויתורים שונים, בהם שחרור אסירים והסגת כוחות. מטרות נוספות של החוטפים הן נקמה ופרסום.

הכוח הרב-לאומי בסיני (MFO - Multinational Force and Observers) הוקם ב-1982 ככוח משקיפים בין-לאומי, במימון ארצות-הברית, מצרים וישראל. המטרות שלו הן מימוש הסדרי הביטחון שנקבעו בהסכם השלום בין ישראל למצרים ב-1979 ופיקוח עליהם. הכוח מונה כ-1,700 חיילים מ-12 מדינות, והוא פועל מכמה בסיסי קבע ועמדות תצפית רבות במרחב סיני.³⁰ בשנים האחרונות, עקב הידרדרות המצב הביטחוני בסיני, שופרו מיגון הבסיסים ואופן התנועה בצירים, הופחת מספרן של התצפיות המבודדות והוגברו הסיורים המוטסים והתצפיות ארוכות הטווח.

בסיס המשקיפים המרכזי של הכוח נמצא בגזרה הצפונית - במחוז אל-ג'ורה שבדרום העיר שיח' זויד. הבסיס הזה הוא יעד קבוע להתקפות טרור בשנים האחרונות: ירי טילי גראד (אוגוסט 2010); הטלת מצור של מאות בדואים חמושים (מרס 2012); התקפת חמושים, פריצה למחנה והנפת דגלי אל-קאעדה (ספטמבר 2012); חסימת כבישי הגישה למחנה וירי טילי נ"ט (יולי 2013), ירי חמושים (מאי 2014); ירי נק"ל ופציעת חייל אמריקני (אוגוסט 2014); וירי פצצות מרגמה ורקטות (יוני 2015).

החיילים בכוח אינם לוחמים בהכשרתם, ואינם מאומנים לבלום הסתערויות והתקפות טרור. גם המנדט שניתן להם ככוח שלום אינו מאפשר להם להילחם. פגיעה בכוח, בחייליו ובתפקודו משמעותה פגיעה אסטרטגית כפולה: הן בהסכם השלום בין ישראל למצרים ובתיאום הביטחוני הרגיש בין המדינות (ומכאן גם ביכולתה של מצרים להילחם ביעילות בטרור בסיני), והן נקמה ב-12 המדינות המשתתפות בכוח

